

профілактичній роботі, охороні громадського порядку, роботі з громадянською, у взаємодії з різними адміністративними, суспільними організаціями, в боротьбі з порушеннями правил дорожнього руху тощо.

3. Проблема профілактики й боротьби із злочинністю, охорони прав і свобод громадян як і побудова сучасного цивілізованого суспільства не вирішити, не вирішивши задачі формування цивілізованої особистості з розвинутою правосвідомістю.

На завершення хочемо зазначити, що формування правосвідомості буде успішним тільки тоді, коли буде здійснюватись не ізольовано, а у взаємодії із підвищенням загального рівня соціально-психологічного розвитку суспільства та формуванням його правової психології, підвищенням духовності, культури, моралі, громадянської, державної та політичної зрілості.

Список використаних джерел:

1. Прикладная юридическая психология: Учебное пособие для вузов / Под ред. проф. А.М. Столяренко. – М.: ЮНИТ И-ДАНА, 2001. – 639 с.

2. Теоретичні основи психології управління. Текст лекцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.naiu.kiev.ua/.../teoreth_osnovy_psyh...

3. Юридична психологія: підручник / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.; заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. – Вид 2-е, доопр. та доп. – К.: КНТ, 2008. – 352 с.

ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ СУДДІ

Радухівська Л.Л.,

ПОСАДА, кандидат юридичних наук

Виконання будь-якої професійної діяльності завжди призводить до наслідків, пов'язаних із удосконаленням психологічних якостей особи, а також з виникненням і формуванням негативного явища – професійної деформації.

Вона визначається як “комплекс негативних змін, зрушень у структурі особистості, які виникають під впливом змісту, організації та умов виконання службової діяльності. Вона породжує специфічну активність, за якої професійні якості трансформуються у свою протилежність (уважність – у підозрілість, впевненість – у халатність, вимогливість – у дратівливість) і починають перешкоджати досягненню об'єктивно визначених цілей та завдань службової діяльності”. Отже, професійна деформація пов'язана зі змістом діяльності, якостями особистості, а також деякими соціально-психологічними параметрами, і відносно суддів вона має свою специфіку.

Професійна деформація може бути і часто є породженням деформації особистості, а деформована особистість не може стати справжнім професіоналом. Притуплення професійного самовідчуття і вторгнення “функціональної” психології притаманне будь-якому фахівцю, і у цьому сенсі воно тотальне. У наші дні цьому сприяють швидкі зміни у суспільстві, його нестабільність, зменшення рівня формального і неформального контролю. У рамках якості “екстерналізм – інтерналізм” суддям більшою мірою притаманне перше, тобто покладення відповідальності за свою поведінку і вчинки на зовнішні обставини, а не на себе. Світ звужується до інтересів “клану”, а самі інтереси визначаються з корпоративних позицій: опитані не можуть відділити у собі судді від людини. Укорінення цінностей професії призводить до послаблення соціального контролю, наступний крок – професійний нігілізм.

Професійна деформація – це поява певних негативних психологічних змін в особистості, що впливають на якість виконання діяльності. Виникнення професійної деформації обумовлене стереотипністю дій, використанням схем, шаблонів, типового. Тому з'являється схематизм мислення, спрощуються розумові моделі, виникають односторонні підходи до різних ситуацій. Водночас професійна деформація спричиняє перебільшення почуття впевненості і

непогрішності в своїх думках, оцінках, знаннях. В судовій діяльності професійна деформація призводить до негативного ставлення до інших людей, виникнення обвинувального ухилу та судових помилок.

До речі слід пам'ятати, що витoki професійної деформації знаходяться у допрофесійному періоді життя: професійна деформація накладається на загальну, неспецифічну. Остання формується у дитячому і підлітковому віці під впливом насамперед відносин у родині та стосунків з ровесниками. Коли риси особистості досягають відносно завершеного розвитку, вони починають “шукати” відповідну ситуацію для прояву. Одним із можливих проявів такої загальної деформації – девіантна поведінка, яка може бути трьох типів: конформна, а саме: дотримання норм групи, які більш широким соціальним середовищем оцінюються як неспівпадаючі із загальними стандартами; імпульсивна, що зумовлена тимчасовою втратою самоконтролю, сильним збудженням; компульсивна, що зумовлена низькою соціальною адаптивністю – формуються стійкі орієнтири, які постійно проявляються, незалежно від зміни ситуації. Отже, ця загальна деформація є передумовою професійної. Основними критеріями професійної деформації виступають: упереджене ставлення до слідчого: негативне емоційне забарвлення, психологічна “сліпота” на позитивне і перебільшення негативного в ньому. Воно складається в міру накопичення власного професійного досвіду і вражень, під впливом колег. В основі лежить установка-переконання: “Усі вони такі, і ось цей тому приклад”; довільно-суб’єктивне тлумачення нормослужбової поведінки: суддя вважає допустимим навмисне порушення нормативно-правової регламентації службової діяльності. Сутність цього проявляється у висловах: “для досягнення цілі всі засоби гарні”, “якщо норма права обтяжлива – її можна не дотримуватися”, т.д. Змістова основа таких уявлень – дефекти правосвідомості та морально-вольова ненадійність судді, а також нездатність протистояти тиску з боку зацікавлених осіб. Тут ми бачимо підтвердження положення про перехід професійно важливих якостей (у даному випадку високої нормативності поведінки) в їх протилежність. Прикладами можуть бути зловживання використанням недозволених методів засобів і методів прирозгляді справ тощо; перенесення стилю службового спілкування, окремих методів та прийомів на поза службову сферу; професійне огрубіння особистості: звуження кола інтересів і потреб, їх змістовне спрощення. Професійні інтереси займають домінуюче місце і підкоряють собі все інше. Суддя цікавиться лише тим, що корисне для роботи [2, с. 80-81].

Професійну деформацію слід переборювати шляхом систематичного удосконалення своєї діяльності, підвищення теоретичного рівня, взаємним обміном позитивним досвідом. Самоконтроль, самокритичність, прагнення до творчого вирішення професійних завдань – важливі передумови усунення професійної деформації. Важливим засобом подолання професійної деформації є розумова гігієна праці (дотримання певних правил розумової діяльності) [1, с.21-22].

Зокрема, суддя, враховуючи важливість судових рішень по кримінальних справах та його посадового статусу, беззаперечно може бути об’єктом провокаційного та шантажуючого впливу.

Отже, до умов запобігання та протидії провокаційному впливу можна віднести і професійну підготовленість, і психологічну стійкість, і практичний досвід, і, перш за все, – суворе дотримання закону. Саме останнє є головною причиною того, що легковажність і нерозсудливість відносин судді з законом роблять його уразливим щодо негативних впливів.

Список використаних джерел:

4. Шепітько В. Ю. Психологія судової діяльності : навч. посіб. / Шепітько В. Ю. – Х. : Право, 2006. – 160 с.
5. Ярошенко В. І. Психолого-правові аспекти розгляду кримінальних справ в суді : дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Ярошенко Володимир Іванович – Київ, 2000. – 160 с.